

Ion Rusu Ungureanu

Intr'o zi, la o moară din marginea tirgului, am întâlnit un om cu ciudată înfățișare. Capul lui sămăna cu capetele Chinezilor de pe cutiile de ceai. Aceiași ochi mici și oblici, umerii obrajilor eșiți, același fuior de barbă rară. Se vedea a fi un om năcăjit: cu obrazul ars, cu o privire trudită. Sumanul și ȳariu îi erau peteciți, dar curați. În cap purta o căciulă albă, cu zagară neagră. Sta liniștit, răzimat de un stlp; parcă se gindea la lucruri adinci. Din cînd în cînd, un gospodar încarca o lopățică de făină din postavă și se apropia de dînsul. El se îndrepta cu un zîmbet prietinesc, cu cîteva cuvinte murmurate, și aducea dela șold în față o traistă vrîstată. Gospodarul turna făina; el se răzima iar de stlp, cu aeru-î de amărăciune.

O vreme l-am observat de-afară; apoi m'am îndreptat spre el. Cînd m'a văzut intrînd, s'a descoperit și s'a ploconit cu smerenie. Imi zîmbi și mie ca unui prietin și așteptă să-î vorbesc.

Il întrebaî cîteva lucruri. De unde e, cum îl chiamă. În vuetul morii el se pleca spre urechea mea și rostea vorbele cu greutate, din gitlej. Avea o intonare tristă și blindă, parcă voia să plîngă.

Și numele-î era curios: Ioan Rusu Ungureanu!

«Eû ts din colo, de la munte, de pe apa Bistriței... Is un om beteag, imi zicea el, nu mai pot munci cu palmele... Is beteag în coș. De purtat mă port cu greutate. Și umblu așa, de ici-colo, și creștinii ceî bunî mă miluesc...

— Nevastă, copii, ai?

— Am avut, dar nevasta a murit de mult, de pe cînd eram om teafăr. Iar copiii s'au răzlețit prin lume; numai așa, din cînd în cînd mă întilnesc cu ei...»

Êșirăm afară din vuetul morii. Omul își acoperi încet, cu

grijă, pletele cărunte. Umbla cu greutate și zîmbea neconținut. În fața soarelui clipi de cîteva ori.

«Iaca și sfîntul soare, zise el; sfîntul soare ni-î prietin, el totdeauna ne vrea binele...»

Îl întrebă:

«Și cum trăești singur?»

— Nu trăesc singur. Oamenii cei buni toți mi-s frați. Întru într'un sat și mă opresc la poarta unui Român. O nevestă mă vede și se milostivește. Vede că mă port cu greutate și că nu vreau răul nimăruî. Na-ți, omule, zice, un ou și pușin-tică făină... De-acolo mă duc în altă parte: găsesc alt suflet bun, mă așez lîngă foc și-mi pregătesc pușinul ce-mî trebuie. Bogdaproste! zic; și de-acolo mă duc la o fîntînă. Îmi dă și fîntîna apa, și eu mă întorc la răsărit și mulțămesc lui Dumnezeu pentru bunătățile lui...

Eu is prietinel oamenilor, zise el iar, după pușină tăcere, și cu oarecare taină. Cînd îi secetă și trec numai nourî albi pe departe, prin fundurile cerului, vin oamenii la mine și-mi zic așa: Bade Ioane, moș Ioane, adu-ți aminte și de noi, că ne trebuie ploae. Ș'atunci mă duc eu la apa Bistriței și cad în genunchi și mă rog la Maica-Domnului: Maica-Domnului! zic, Sfîntă-Născătoare! îndură-te de noi cei păcătoși! Desleagă izvoarele cerului! Dă poruncă nourilor să lese ploae... Să curgă ploae curată ca apa Bistriței, că sufăr cîmpurile și-s însetate vitele... Dacă nu ți-î milă de noi, fie-ți milă măcar de vițișoarele creștinilor... Ascultă-mă, maică, pe mine păcătosul.—Și Maica-Domnului se îndură, mă ascultă și dă ploae.

Ș'asa cînd se timplă de vin nourî urîți și necurați, cu ghiață, și încep a bate clopote de spaimă, eu iar mă gîndesc: Cum să se prăpădească așa munca omului, toate ostenelele și lacrimile lui? Și știu vorbe pe care le spun, asupra balaurului și asupra nourilor spurcați, și se duce piatra pe pustii locuri, și scapă satele creștinilor... De-aceia și oamenii cari pot munci nu mă lasă pe mine, beteagul, și-mi dă fiecare ce poate și ce-l lasă inima...»

Ioan Rusu Ungureanu mă învălui într'o privire caldă și ochii i se umeziră. Oftă apoi, și se așeză pe laiță. Vuetul pietrelor, bătaia teicilor, glasul oamenilor umpleau moara. Cîteva găini ciuguleau de la picioarele noastre grăunțele risipite în bă-tătură. În soarele cald de primăvară, Ioan Rusu închise pleoapele, apoi păru a-și aduce aminte de ceva și se întoarse spre mine.

«Azi am intrat în târg, zise el, m'am dus să văd o prietină a mea... Stă aici, în ulița Rădășenilor. Am cunoscut-o de când era numai atîta, nici n'ajungea cu capul chimirul oamenilor. Ei, pe urmă a crescut, s'a făcut fată mare și s'a dus după un tirgovăț, care-i slujbaş... Am auzit că tare frumos scie: are mină ușoară... Și mă duc ca s'o văd. Am purtat-o în brațe, ș'am hrănit-o, și de la grea boală am scăpat-o. Zic: Poate-a pune pribeagului ceva pe un colț de masă. Da'ea, cînd m'a văzut la poartă că-i rid cu prietinie, tare s'a mai supărat și nu m'a cunoscut; ș'a prins a țipa... Eū am plecat capul și m'am dus de la poarta ei. Acū cîțiva ani era fată la noi în sat. Acū era frumoasă și gătită: cucoană... și și-a schimbat căutătura... Ce să fac? Sînt un biet sărman, nu m'a cunoscut. M'am întors din drumul meu ș'am venit la moară aici, unde m'au miluit oamenii cu pușină *fărină*...

— Cei ce se ridică de jos asupresc mai tare pe sărmani, zisei eū.

— Asta așa-i, răspunse Ungureanu, suspinînd. Asta am băgat-o de samă de mult. Eū am apucat vremi mai vechi. Am apucat vremea cînd nu știa nimeni de judecător și de primar. Judecata să făcea la curtea boerească și vechilul era mai mare... Ș'apoi băteau pe oameni pentru datori și-i judecau ei la curte în voia lor...

— Cînd a fost asta? Înainte de Cuza?

— Ei, de mult, dar după ce-a dat Vodă-Cuza pămînturile..

— Apoi pe-atunci erau primari și judecători...

— Eū știu? Eū așa am apucat la noi. C'apoi de pe-atunci aū prins a se ridica la felurite slujbe dintre ai noștri, ș'apoi mă gîndesc la vorba dumitale, că ei mai tare ne-aū fript... Era primar unu' Jipa ș'apoi mi-a luat biru de două ori, ș'a venit ș'a treia oară, în puterea nopții... Eū am îndrăznit a spune o vorbă, el m'a turnat la pămînt cu vătăjeii lui, și rău m'aū usturat; ș'aū căutat în ladă și numai vre-o opt franci și jumătate aū găsit, și i-aū luat. Apoi de atuncea din bătaia ceia am rămas eū slab de piept...

— Cum se poate una ca asta? Doar nu era țara în pradă.

— Ei, nu era. Dar ce puteam face? c'asa umbla primarele cela al nostru Jipa, în puterea nopții, și împlinea oamenii pentru datoriile preceptului...

— Noaptea nu-i voe să umble perceptorul, nici să împlinească...

— Știu, știu, zise cu blîndețe Ungureanu. Am știut eū chiar

atunci, după ce m'a bătut și m'a năcăjit și mi-a luat opt lei și jumătate... C'apoi s'a timplat atunci mare poznă în satul nostru. Măi la vale de mine ședea unu' Gheorghe Ursu, gospodar vrednic, da' iute din firea lui. Tot auzea el zvoană prin sat, că țipaū femeile și copiii. Pune el pe nevastă să inchidă ușa Și se duce Jipa și la dînsul. Era în puterea nopții. Pune Jipa mîna pe clanță și scutură ușa și strigă: Deschideți, măi! Da' femeia din casă: Cine-i? Nu deschid, nu-î bărbatu-meu acasă.—Așa? și 'ncepe primarele a sudui. Nu-i acasă? Dacă nu deschizi, stric ușa. Să plătiți banii birului, că vă ia dracu... Și poc! în ușă, poc!—Atuncea Gheorghe Ursu a eșit în tindă și a împins pe femeie în casă. A pus mîna pe o sapă, a deschis ușa ș'a eșit în prag cit era de mare și de voinic. — Care-î măi? Ce bir în puterea nopții? Ce căutați voi să spargeți ușile oamenilor? Ce căutați pe la neveste?... Da' primarele de colo zice: Măi eū is Gheorghe Jipa. Cînd a zis vorba asta, Gheorghe Ursu l-a pălit cu muchea sapei. L-a culcat la pămînt. Pe urmă l-a apucat de pâr și l-a tras în casă. Vătăjeii aū împuns-o la fugă. Apoi el în casă l-a năcăjit o vreme, că cela nici nu se mai putea ținea pe picioare de bătut ce era...

Și cum il judeca Gheorghe Ursu pe primar, s'a vestit în sat, și s'aū strins femeile care aveau bărbații la lucru la cîmp, pe care le prădase Jipa și le împlinise, și m'am dus și eū. Și Gheorghe Ursu pusese pe primar pe-un scăunaș și nevasta-î pusese într'o strachină niște sarmale ș'alătura o bucată de mămăligă, și gospodarul il indemna să minince... Minîncă, măi! Dacă-î năvălit în casa mea la vreme de noapte, cată să minînci!—Da' Jipa era așa de bătut și îngrozit, că nici nu știa pe celume-î și nu putea blești nici-o vorbă...—Dacă nu minînci, atunci să-mi cinți, măi bade! zice Ursu... Dacă nu cinți, îți măi dau un ropot de ciomege... Cum știu tu, măi, să viri în boale copiii și femeile și să stîlcești pe cei nevoeși?... Frate cu noi ești tu, măi, ori dușman?... Și l-a dăscălit atunci Gheorghe Ursu și i-a luat paralele și le-a dat înapoi la femeii... I-a scos parale și din ciubote, ș'a făcut socoteală până 'ntr'un ban... Da' eū mă uitam și tot imi ștergeam cu mînica o leacă de sînge care-mi dădea pe nas... și mă gîndeam: Cum o îndrăznit Gheorghe Ursu să dee în omu' stăpînirii?... Că stăpînirea-î de la Dumnezeu și-î cu primejdie dacă te ridici împotriva ei... Eū am plecat capul, ce să fac? Da' Gheorghe Ursu a făcut o poznă ca aceasta...

Iaca așa s'a întimplat, sfîrși oftînd Ungureanu. Da' ce ochi

avea Gheorghe Ursu și ce braț de crișă!... C'apoi n'a mai îndrăznit primarele să se ridice împotriva lui... Eă, ca omul cel slab, m'am lăsat în voia celui tare, ș'am rămas cel bătut și cel horopsit și cel beteag... Iar Gheorghe Ursu bine n'a făcut ce-a făcut...

— De ce n'a făcut bine ?

— He!... de ce... căci Dumnezeu ne are în grija lui. El ne dă ploae, el ne dă și piatră și secetă. El ne dă boale și oamenii răi, pentru păcatele noastre. Acestea sînt orînduirii drepte, și trebuie să suferim și să zicem așa : Asta-î voia lui Dumnezeu sfîntul.

— Apoi tot voia lui Dumnezeu ș'acolo.

— Unde ?

— Acolo, în sat, cînd a întărit el brațul lui Gheorghe Ursu...»

Ion Rusu Ungureanu se întoarse deodată spre mine cu ochii măriți de uimire. Apoi își scutură încet capul și oftă :

«Ei, nu, asta nu se poate. Dumnezeu ne poruncește să fim blînzi și să suferim. De ce să ne miniem ? Eă nu mă minii. Prietina mea, pe care am crescut-o ș'am apărat-o, m'a alungat de la poarta ei și nu m'am supărat ; am oftat și m'am dus. Unii m'aă lovit ; am răbdat și m'am dus pe drumurile mele... Noi sîntem ca niște gize, ca niște pulberi, trebuie să ne stringem, să tăcem și să lăsăm să ne poarte vîntul. Dumnezeu are grijă și de puțina noastră viață și de hodina noastră cea din urmă... Eă așa mă gîndesc în gîndul meu și mă impac, și trec și eă prin lumea asta. Tare-î frumoasă lumea asta a lui Dumnezeu, tare-î bine să trăești și să te încălzești la sfîntul soare... Și vine un creștin și te miluește, și altul trece și-ți spune o vorbă bună... și toate cîte sînt rele le uităm...»

Omul meu oftă iar. Apoi zîmbi cu mare dragoste și-și trase dinainte traista : un om îi aducea o lopățică de faină.

«Bogdaproste ! zise beteagul cu blîndețe, — Dumnezeu să-ți sporească însuțit...» Se închină spre cel ce-l dăruia, își scoase din cap căciula și-și făcu cruce. Apoi își întoarse spre mine zîmbetul blind și fața amărită și grăi :

«Asta-î mămăliga săracului... Dumnezeu are grijă de noi cași de paserile cerului...»

Mihail Sadoveanu